

УДК 597.544.3

М.В. АЛЕКСІЄНКО, В.М. ТРОХИМЕЦЬ, В.Р. АЛЕКСІЄНКО

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64, Київ 01033, Україна

ВИДОВИЙ СКЛАД І РОЗПОДІЛ МОЛОДІ РИБ ЛІТОРАЛЬНОЇ ЗОНИ КАНІВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

В роботі представлені результати досліджень видового складу та просторового розподілу молоді риб у літоральній зоні Канівського водосховища протягом вегетаційного періоду в 2006–2008 роках.

Ключові слова: молодь риб, Канівське водосховище, еколого-фауністичний аналіз

Підґрунтям, що може забезпечити підтримання рибних запасів, є нормальний розвиток личинок і молоді риб. Нині зібрано багато інформації щодо екології молоді риб [3, 5, 7, 8], однак без відповіді залишається ще достатньо дуже важливих питань. Постійний моніторинг видового складу, екологічних особливостей, поведінки, росту, розподілу та розповсюдження молоді риб у прибережній зоні водойм має важливе значення для прогнозування уловів промислових видів риб. Діяльність людини вплинула на стан водойм, зокрема Дніпра. Тому дослідження видового складу риб дніпровських водосховищ є важливим.

Мета досліджень – вивчити сучасний стан видового складу та розподіл молоді риб різних біотопів літоралі Канівського водосховища.

Матеріал і методи досліджень

Об'єктом досліджень була молодь риб. Матеріалом для роботи послуговували личинки та мальки, зібрані протягом вегетаційного періоду в 2006–2008 роках. Збирали матеріал конічною мальковою волокушею (розмах крил 4 м) [4] і пастками «АСТ» [1, 10], а його аналіз – за допомогою загальноприйнятих методик [2, 4, 6, 9]. Збір проводили на 14-ти станціях, рівномірно розмішених по всій акваторії Канівського водосховища: 7 станцій на лівому березі, 7 – на правому. На 6-ти базових станціях проводили лов мальковою волокушею та збір пастками «АСТ». Їх було по три з кожного берега: верхів'я водосховища – Оболонь і Черторій, середня частина – Ржищів і Старе, нижня – Бобринці та Зміїні острови. На 8-ми проміжних станціях (Корчувате, Осокорки, Новоукраїнка, Кийлів, Ходорів, Переяслів-Хмельницький, Бучаки та Циблі) збір проводили тільки мальковою волокушею. Усього здійснено 252 денних обловів – щорічно по шість на кожній станції.

Результати досліджень та їх обговорення

Протягом трирічних досліджень у межах літоральної зони Канівського водосховища було зареєстровано молодь 24-х видів риб, що належать до 7 родин (табл.). Усього було виловлено 3100 екземплярів: 2867 особин зібрано мальковою волокушею та 233 пастками «АСТ». Найбільшу кількість молоді риб було зареєстровано на станціях Зміїні острови – 511 екз., Оболонь – 362 екз. і Кийлів – 300 екз. Найменшу – на станціях Черторій – 84 екз., Старе – 82 екз. та Осокорки – 51 екз.

В умовах мальковою волокушею домінували представники корошових риб – 14 видів (83,3% від усіх особин): верховодка – 1489 екз., гірчак – 369 екз., плітка – 216 екз. Далі йшли представники родини бичкових – 5 видів (9,8% від усіх особин). Інші родини були представлені тільки 1 видом, представники яких зустрічались поодинокі. Видовий склад на різних станціях суттєво відрізнявся. Так, найбільше видів було визначено з уловів станції Оболонь – 14, найменше – на станціях Бучаки, Циблі та Кийлів (по 4 види). Для пасток «АСТ» було характерне домінування представників бичкових – 75,0% від усіх виловлених за допомогою цієї методики особин.

На правому березі водосховища мальковою волокушею було виловлено 1530 екземплярів молоді риб. Кількість зібраних особин на станціях лівого берега дорівнювала 1337 екз.

На правому березі видове різноманіття було дещо вищим, ніж на лівому. Тут було знайдено 23 види риб проти 19 видів. Біля обох берегів переважали представники корошових риб чітким домінантом – верховодкою: на правому березі було зібрано 825 екз. цього виду, на лівому – 664 екз. Наступним за чисельністю в умовах видом на станціях правого берега була плітка (144 екз.), яка траплялась вдвічі рідше поблизу лівого берега (72 екз.). З іншого боку, гірчак, якого на станціях правого берега було відносно небагато (100 екз.), на лівому березі мав майже втричі вищу представленість (269 екз.). Чисельність бичка-пісочника на лівому березі водосховища була майже

ПРІСНОВОДНА ГІДРОБІОЛОГІЯ

вдвічі менша (68 екз.), ніж на правому (115 екз.). Плоскирка, щука, в'язь і головень на станціях лівого берега не виявлені. Інші види траплялися приблизно однаково вздовж обох берегів водосховища. В уловах на станціях лівого берега зареєстрований бичок-гонець, який не траплявся на правому березі.

Таблиця

Динаміка виловів молоді риб (екз.) за допомогою різних методів у літторальній зоні Канівського водосховища, 2006–2008 рр.

№	Види	Роки		2006		2007		2008	
		МВ	АСТ	МВ	АСТ	МВ	АСТ		
Родина Коропові (Cyprinidae)									
1	<i>Abramis ballerus</i> Linnaeus, 1758	1	—	1	—	3	—		
2	<i>Abramis brama</i> Linnaeus, 1758	—	—	2	—	9	—		
3	<i>Alburnus alburnus</i> Linnaeus, 1758	244	—	585	1	660	3		
4	<i>Blicca bjoerkna</i> Linnaeus, 1758	1	—	5	—	5	—		
5	<i>Carassius auratus gibelio</i> Bloch, 1782	7	—	12	—	103	2		
6	<i>Carassius carassius</i> Linnaeus, 1758	—	—	—	—	7	1		
7	<i>Cyprinus carpio</i> Linnaeus, 1758	—	—	2	—	5	—		
8	<i>Leuciscus cephalus</i> Linnaeus, 1758	—	—	2	—	—	—		
9	<i>Leuciscus idus</i> Linnaeus, 1758	—	—	2	—	1	—		
10	<i>Leuciscus leuciscus</i> Linnaeus, 1758	1	—	1	—	—	—		
11	<i>Rhodeus sericeus</i> Pallas, 1776	51	2	125	5	193	33		
12	<i>Rutilus rutilus</i> Linnaeus, 1758	43	1	135	1	38	1		
13	<i>Scardinius erythrophthalmus</i> Linnaeus, 1758	25	—	10	—	28	—		
14	<i>Tinca tinca</i> Linnaeus, 1758	—	—	—	—	2	—		
Родина В'юнові (Cobitidae)									
15	<i>Cobitis taenia</i> Linnaeus, 1758	—	—	10	—	15	1		
Родина Бичкові (Gobiidae)									
16	<i>Neogobius fluviatilis</i> Pallas, 1814	4	25	34	14	145	41		
17	<i>Neogobius gymnotrachelus</i> Kessler, 1857	—	3	6	6	28	15		
18	<i>Neogobius kessleri</i> Gunter, 1861	—	3	6	11	8	7		
19	<i>Proterorhinus marmoratus</i> Pallas, 1814	4	1	12	6	18	6		
20	<i>Neogobius melanostomus</i> Pallas, 1814	—	12	7	15	10	9		
Родина Колочкові (Gasterosteidae)									
21	<i>Gasterosteus aculeatus</i> Linnaeus, 1758	7	1	11	—	43	1		
Родина Окуневі (Percidae)									
22	<i>Perca fluviatilis</i> Linnaeus, 1758	3	—	7	1	2	1		
Родина Щукові (Esocidae)									
23	<i>Esox lucius</i> Linnaeus, 1758	—	—	—	—	1	—		
Родина Голкові (Syngnathidae)									
24	<i>Syngnathus nigrolineatus</i> Eichwald, 1831	1	—	46	4	53	—		
Σ	Кількість видів за методами	13	8	21	10	22	13		
Σ	Всього, сумарна кількість видів	16		21		22			
Σ	Всього, екз.	392	48	1028	64	1447	121		

Примітки: МВ – малькова волокуша (14 станцій), АСТ – пастки «АСТ» (6 станцій).

У межах станцій лівого берега водосховища видове різноманіття значно зросло в нижній частині водосховища – 17 видів, а у верхній частині було відмічено лише 7 видів, в середній – 14. На станціях правого берега такої закономірності не виявлено: представники різних видів молоді риб розподілялись більш-менш рівномірно в межах всіх станцій незалежно від частини водосховища.

Висновки

1. На мілководдях Канівського водосховища у 2006–2008 рр. зареєстровано молодь 24 видів риб, що належать до 7 родин. В уловах мальковою волокушею домінували представники коропових риб: 14 видів; 83,3% від усіх виловлених особин. Субдомінантом були представники бичкових: 5 видів; 9,8%. В пастках «АСТ» домінували бичкові, 75,0%.
  2. Кількість видів в уловах на станціях правого берега була вищою: 22 види проти 19. Плоскирка, щука, в'язь та головень не виявлені на станціях лівого берега. Інші види траплялися приблизно рівномірно вздовж обох берегів водосховища.
1. *Алексієнко М.В.* Видовий склад та особливості просторового розподілу молоді риб двох станцій Канівського водосховища / М.В.Алексієнко // Риб. госп-во. – 2004. – № 63. – С. 9–12.
  2. Гандзюра В.П. Методичні поради до вивчення іхтіології / Гандзюра В.П., Алексієнко В.Р.. – К.: Вид-во Київ.ун-ту, 1993. – 43 с.
  3. *Долинський В.Л.* Биоценологическая характеристика молодежи рыб зарослевой зоны Днепровских водохранилищ : автореф. дис. ... канд. биол. наук. / В.Л. Долинский. – Киев, 1985. – 15 с.
  4. *Жадин В.Н.* Методы гидробиологического исследования / В.Н. Жадин. – М.: Высшая школа, 1960. – 248 с.
  5. *Коваль Н.В.* Условия обитания, распределения и численности молодежи промысловых рыб Каневского водохранилища / Н.В. Коваль. – К.: Изд-во ИГБ, 1985. – 15 с.
  6. *Коблицкая А.Ф.* Определитель молодежи рыб дельты Волги / А.Ф. Коблицкая. – М.: Наука, 1966. – 166 с.
  7. *Могильченко В.И.* Видовой состав, распределение и численность личинок промысловых рыб верхней части Каневского водохранилища / Могильченко В.И., Кундиев В.А. // Проблемы раннего онтогенеза рыб. – Калининград, 1983. – С. 117–118.
  8. *Могильченко В.И.* Некоторые аспекты питания личинок промысловых рыб Каневского водохранилища / В.И. Могильченко // Гидробиол. журн. – 1986. – Т. 22, №4. – С. 35–41.
  9. *Правдин И.Ф.* Руководство по изучению рыб / И.Ф. Правдин. – М.: Пищ. пром., 1966. – 250 с.
  10. *Трохимець В.М.* Методика вивчення розподілу і поведінки зоопланктону та молоді риб у прибережній зоні водойм / В.М. Трохимець, В.Р. Алексієнко, В.В. Серебряков // Вісн. Київ. ун-ту. Біологія. – 2001. – Вип.34. – С. 23–26.

М.В. Алексеенко, В.М. Трохимец, В.Р. Алексеенко

Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко, Украина

ВИДОВОЙ СОСТАВ И РАСПРЕДЕЛЕНИЕ МОЛОДИ РЫБ ЛИТОРАЛЬНОЙ ЗОНЫ КАНЕВСКОГО ВОДОХРАНИЛИЩА

Представлены результаты исследований видового состава и пространственного распределения молодежи рыб в литоральной зоне Каневского водохранилища на протяжении вегетационного периода в 2006–2008 годах.

Ключевые слова: молодь рыб, Каневское водохранилище, эколого-фаунистический анализ

M.V. Alekseenko, V.M. Trokhimec', V.R. Alekseenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

SPECIFIC COMPOSITION AND DISTRIBUTING OF YOUNG FISHES OF LITTORAL' ZONE OF THE KANIV RESERVOIR

The researches results of species composition and spatial distribution of young fishes of littoral' zone of the Kaniv reservoir during vegetational period of 2006-2008 are presented.

Key words: young fishes, Kaniv reservoir